

Tas Latweeschu draugs.

1838. 2 Juhni.

22^{tra} lappa.

Jaunas sinnas.

Is Arkangeles pilsfatas pee baltas juhras, Kreewu semmes see-meta puffé. No turrenes ne fenn leelskungs Kreewu awihl's likke fluddinagt, ka pats effoht atraddis: ja skurstineem fohdeji no zitta malka duhmeem peemet-tuschees, ka tad tik waijaga pahri reis apses malku dedsinagt, un — zaur fchi duhmeem fohdeji pawiffam isgaisu. — Schi leeta gan wehrté, ka to gruntigi isprohwe; jo, ja buhtu teefs, tad wiffi laudis lohti warretu preezatees; tee, kam jau mahjas ar skurstineem, preezatohs, ka dahrgus flauzitajus wairs ne wai-jadsetu; un tee, kam lihds fchim wehl bes skurstineem dshwoja, tee atkal preeza-tohs, ka sawas wezzas mahjas drufzin glihtakas warretu dabbuht; un — tee-fcham! tad arri wairs ne kawetohs, few jaunass mahjas ar skurstineem usbuht-weht. — Warr buht, ka daschs pihpmannis, kam mutte ar tabaka fohdejeem pee-smurguleta, tad arri sinnahs ko darriht, ka few drufzin warretu istihriht.

Is Straupes draudses, Widsemme. Lassitaji laikam gan wehl pee-minnehs, kahdu sinnu preeksch pahri gaddeem Latweeschu draugs (1836, 28tâ l.) no Kurssemes atnesse, kas stahstija pahri tahm sawadahm weetinahm plawâs, fur sahle pa rinkaem stipraki, ne kâ zittur, augoht, un ko us Wahj' wihsi sauzoht par raganu rinkeem. Kurssemneeks dohmaja: fchee rinkî laikam nahfoht zaur kahda putnina meefahm, kas tur semme sapuuschas sahlei bagga-taku augumu dohd. — Bet mehss sawâ widduzi scho leetu labbaki sinnam. Nahk fchee rinkî tik zaur to, ka lohpu rags tai weeta nokritte, un tas, pats widdû tufschs, sapuhdams, sahlei tahdu sawadu spehku dohd, ka pa rinkî stipraki aug; jo jau fenn effam redsejuschi, ka muhsu zeenigs leelskungs, kad pa plawu stai-gadams raggu atradde, to tadeht arri tuhliht tihschâ prahrâ ar assu gallu eedsinne semme, lai peepalihds labbaku sahli doht; un ohtrâ gaddâ jau sahlu rinkis bija ap-fahrt. — Ar raggu gabbalineem, kâ sinnam, arri Calenderi sawus laukus apfuhdo.

Is Pruhfchu semmes. Zur taggad wiffâs mallâs, ir pa pascheem lee-teem pilsfateem, lohti labbi sahle eet ar sahtibas beedribahm. Waldi-fchana tahm ne mas ne turrâhs pretti, bet wehl no wiffâs firds palihds. Ir polzeije wairs neweenam ne dohd brihw, jaunu frohgu jeb schlenki eetaifihht, jo patte sakka: tahdu, Deewam schehl, jau pahrleeku dauds effoht.

• Wezzi laiki labbi laiki.

Diwu semneeku farunnaschana.

Dhtra dalka.

Jaunsemm Peters sawam kaiminam, Meschzeem Jurrin, wehl stahstija tà:

Arri brunneneeki, pahr sew ween gahdadami un pahr laudim mas behdadami, winnus fpeede breefmigi. Mehris un bads winnus pa tuhlfstoscheem nonahweja. No 1315ta lihds 1317tam gaddam bija breefmigs badda laiks, zilweki skritte kà muschas, wilki nahze pulkòs is mescheem un ehde lihkus, jo ne bij wairs dshwu deesgan, kas mirruschus aprakke. Arri zilweki paschi ais breefmiga badda ehde mirxonus. Zil pehz trim gaddeem labbiba bija itt labbi isdewusees, tà ka laudis atkal warreja atspirgt. Bet nu atkal gaddijahs warren stipra seema, tà ka patti juhra 7 neddelas bija aisfallusi, un ka pa juhras leddu warreja braukt us Wahzsemmi. Pawassarà atraddahs, ka dauds kohki, un arri paschi leeli ohsofu meschi bija isfalluschi.

Pee wiffahm schahm breefmahm, kas no ta Wiff-augstaka rohkas nahze, nabbadsineem arri wehl zaur zitteem zilwekem bija ja-zeesch; jo, kà jau pirmiht fazziju, winneem arri nahburgu tautas uslikke gruhtas behdas, ar karru winneem wirsù nahfdamas un winnus aplaupidamas; tà, ka gan mas no meera sinaja. Wakkaròs gan drihs ne warreja drohschi apgultees, jo ne sinaja, woi rihcà ne jau buhschoht par ubbagu, kas aplaupihes un ar sawejeem no mahjas isdshits, pa meschu maldidams, dshwibu mekletu glahbt. — Zil weenu paschu reis pa 50 gaddeem bija meers; tas bija, kad tas brunneneeku wirsneeks wahrda Walters no Plettenberg waldija. Schis bija tas labbakais pahr wisseem. Winsch pee Pliskawas tohs Kreewus uswarreja, kas atkal gribbeja eelausteess Widsemme, un winsch ar to Kreewu leelwirstu, Jwanu to leelu, us 50 gaddeem no 1502 lihds 1554 derreja meeru. Plettenbergs waldija 44 gaddus, un nomirre Zehsis, no wisseem laudim gauschi noschelohts.

Schinis meera gaddòs nu nabbagi lautini atkal drufzin warreja atspirgt, un pa to laiku tanni 1522 gadda arri Lutera tizziba Rihgà, un wiffa Widsemme un Kurfemme tilke eewesta, wiffwairak zaur to mahzitaju, kam wahrs bij Knöpfen. —

Kad nu tee norunnati meera gaddi bij pagahjuschi, tad tas Kreewu zahris, Jwans tas ohtrajs, ar to pawahrdu: tas breefmigajs, atkal jaunnu karru eefahze, jo tas gribbeja Widsemmi ar warru pee Kreewu walsts dabbuht. Nehweli jeb Dahnu pilli, lihds ar zittu dalku no Jggannu semmes, jau Sweedri bij nonehmuschi. — Jwans nu ar sawu karra spehlu Widsemmi breefmigi wahrdsinaja; eenehme Narwu, Zehrpatu, Willindu un Zehsis; isposhtija dauds pillis, un breefmigi mohzija nabbagu laudis; zittus likke us meeteem usdurt, lai tur stahwoht, kamehr garru islaistu; zittus likke pee ugguns zeppinacht, zittus zittadi mohziht, un zilweki bij no winna tà eebaideti, ka labbat paschi sew gallu darrija, ne kà winnam gribbeja rohka krist.

Schinis breefnâs ne sinnaja tas to reis wasdidams wirfneeks, Kettlers, zittadi glahbtees, ne fâ tâ: winsch to dattu no Widsemmes, kas brunneneekem wehl bija rohka, nodewe Pohlu Fehninam; atlaide wiffus brunneneekus, un pats paturreja Kursemmi, fur Fehniensch wiannu par erzogu eezehle. Tâ nu beidsehs brunneneeku waldischana 1562trâ gaddâ. Wiini pahre Kursemmi, Widsemmi un Jggauuu semmi pa wiffam wairak fâ zoo gaddus irr waldijuschi, bet nu schahs semmes dauds kungeem tikke isdallitas. Kehwele ar zittu dattu Jggauuu semmes peederreja, fâ jau fazzihis, Sweedreem; zitta dattu ar puss Widsemmes Kreweem; puss Widsemmes Pohstem; Kursemme Kettleram, un Rihga wehl 20 gaddus weena patte brihwa palikke, kamehr 1582 patte ar labbu prahtu tam Pohlu Fehninam Stepan Batorih padewehs, kas arri gan drihs wiffu Widsemmi dabbuja rohka; bet, sinnams, ne bes kaxra un affins isleefchanas. —

Pehz Stepana mirschanas Pohstem tikke eezelts par Fehniu Sweedru Fehnina Jahna dehs, Sigismunds Augusts. Schis nu Sweedreem apfohlija Widsemmi, bet kad wiina tehws bij nomirris, tad Sweedri wiannu ne gribbeja wis par Fehniu, jo winsch, Pohstem gribbedams patikt, wiannu tizzibu bija peenehmis. Tadeht Sweedri sawa wezza Fehnina brahli, to erzogu Kahrl, few eezehle par Fehniu, kas nu tikke faukis Kahrlis tas dewitajs. Bet pehz tahs apfohlitas Widsemmes Sweedreem prahts ar ween stahweja un Kahrlis, gribbedams to ar warru dabbuht, achnazje ar leelu kaxra spehku pahre juhru us Rihgu, to apsehdeht; bet dsirdejis, fa Pohlu kaxra spehks nahfoht Rihgai palihgâ, winsch dewahs atpakkal us Sweedru semmi.

Ap to laifu, prohti no 1601ma lihds 1603scham gaddam atkal breefnigs bads un mehris plohsijahs muhfu tehwu semmê. Laudis pa simteem steidsehs us Rihgu, zerredami tur no badda nahwee glahbtees, un kaut gan Rihgas rahs-kungi ahre-Rihgâ likke schkuzni ustaisht, fur tee nabbagi isfalkuschy dabbuja ehdeenu, tad tomehr seels pulks nomirre. Kas wehl no badda isglahbabs, to nokahwe mehris. — Par peeminnu schy behdu laifa, wehl Rihdsineekem lihds schai bal-tai deenai August-mehnesi tas abbolu turgus, fo Wahzeeschy nosauz: Hunger-Kummer, tas irr: bads un behdas, tapehz fa to reis teem nabbageem isfalkuschem, kam no schehlastibas arri abbolus isdallija, bads un behdas lihds pee galda sehdeja. —

M. J. No scheem badda gaddeem wezzi laudis wehl sinn stahstih, fo tee no wezz-tehweem dsirdejuschi; bet woi tad fungi par semneekem ne gahdaja? Woi teem ne bij magasihnes?

J. P. To brihd laudis bij dsimti, fungi pahre teem maf wairak fâ pahre lohpreem gahdaja, un woi tad ilgi, kamehr Feisers schehligâ prahtâ pawehleja, magasihnes eestaisht? — Kad mums raggad tik weenu paschu gaddu labbiba ne isdohdabs, af fâ zilwefi tad waimana un suhds! — un tomehr weens pikts gads muhs wehl tik lohri ne warr baidiht; mums irr fartuppeles un zitti dahrsa augli; weena gadda maife magasihne, un par sehflu fungi gahda, fa dabbumam pirkt, woi arri paschi no sweschahm semmehm ar kuggeem leek atwest, un tâ

nedf muhsu wezzaki, nedf mehš, wehl ihstu baddu effam redsejufchi. — Nu woi wehl fazziji: "Wezzi laiki labbi laiki"? —

M. J. Nu gan fahku prast, ka ja fakka: "jauni laiki labbi laiki"! — Ko tad nemahjhts sinn? runna allasch, kà proht. —

J. P. Tapedz ne waijag' arri wissu runnahr pakkat, ko no zitteem dsird, un tà prett Deewu apgrehtotees. — Tu pirmie fazziji: "Ko wezzòs laikòs dsirdeja no galwas naudas maksafchanas un nekruhschu dohschanas?" — Teefa gan! Bet ko tad arri sinnaja no brihwibas, no meera, no fkohtahm, no tee-fahm, kas mums wifs par labbu nahk? — Zilweki bij wehrgi, ko warreja pirkt un pahrdohk. —

Kaut nu gan Sweedru Fehninsch atpakkat greesees, wiansch tomehr Widsemmi ne warreja aismirst. Pehz tshetreem gaddeem nahze atkal us Widsemmi, un ap Rihgu apmette lehgeri. Seschàs neddelàs wiansch gan ar taunu, gan ar labbu mekleja pilsfatu dabbut fawà rohkà; bet wolti! — Rihgas eedschwotajt labbak' gribbeja nomirt, ne kà swescham waldineekam padohstees. — Dsirdejis, ka Pohlu kerra spehks nahkeh Rihgai palihgà, Kahrlis tam ne tahk no Rihgas gahje pretti, pa smeekam fazzidams, wiansch to gan itt kà par brohkastu apehdifchoht. Bet schis brohkasts winnam Aikti smeekleja; jo Pohli winnu uswarreja, un pats buhtu gallu dabbutis, ja weens drohschprachtigs Widsemneeks, Jndrik Wrede, mihligà prahrà to ne buhtu isglahbis. Schis, redsedams, ka Kahrlis ar fawu jau peekuffufchu sirgu Pohleem ne warreja isbehgt, tam dewe fawu sirgu, tik schohs wahrduš fazzidams: "Kungs, peeminni mannu seewu un mannus behrnus!" — Kahrlis isglahbehs, bet Wrede tikke no Pohleem fa-nemts, un nonahwehts. — Sweedru Fehninsch winna behrneem schkinkoja muifchu Jggauu semmè, un pehz tohs eezehle leelkungu kahrà. — Pats Sweedrs steidsehs behgshus atpakkat us fawu semmi. — Wifs Sweedru kerra spehks, zaur Widsemmi eedams, kà jau eenaidneeks, laupija, ko dabbutja, un Pohli, teem pakkat dsirdamees, kaut gan semme winneem peederreja, tatschu nonehme, ko Sweedri tik wehl bij atstahjufchi, tà ka nabbagu semneeki wairs ne sinnaja, kas bija draugs, kas eenaidneeks. Paschi pa mescheem mekleja fawu dschwibu glahbt, bet kaut tè sohbenam isbehdse, bads tomehr nospeede; jo fur tukfnessi nems maifes? — Un kad arri wehl kas bija, ko wahrht, tad atkal ne bij grahpa, fur wahrht; tee likke sahles eeksch kohka fillehm, fauteja tahs ar karsteem almineem, un tad paschi ehde, jo zitta ehdamà ne bija.

(Trescha dalka us preekschu.)

Lihbs 3. Mai pee Rihges irr atnahkufchi 483 fuggi un aisbraufufchi 249.

Brihw drikkeht. No juhrmallas-gubernementu augstas waldischanas puffed:

Dr. C. E. Napierky.